

*Кольорова мінливість вивірки звичайної
і гіпотези потемніння її хутра*

Юлія Зізда

(Відділ охорони природних екосистем,
Інститут екології Карпат НАН України)

Вступ

Мова піде про вивчення кольорової мінливості вивірки звичайної (*Sciurus vulgaris*) в Українських Карпатах.

У цьому регіоні у одних і тих самих біотопах можна зустріти кілька кольорових форм вивірок одночасно (чорні, темні і руді вивірки), разом з цим найчастіше разом вони зустрічаються у містах, а не у природі.

На сьогодні серед дослідників вивірок звичайних в умовах карпатського регіону присутні суперечливі переконання стосовно природи темного кольору вивірок належність таких форм до окремого підвиду.

Мета доповіді:

- ✓ Показати існуючу проблему вивірки звичайної в Українських Карпатах
- ✓ Наголосити на важливості вивчення виду саме прижиттєвими методами

Кольорові форми
вивірок в Українських
Карпатах

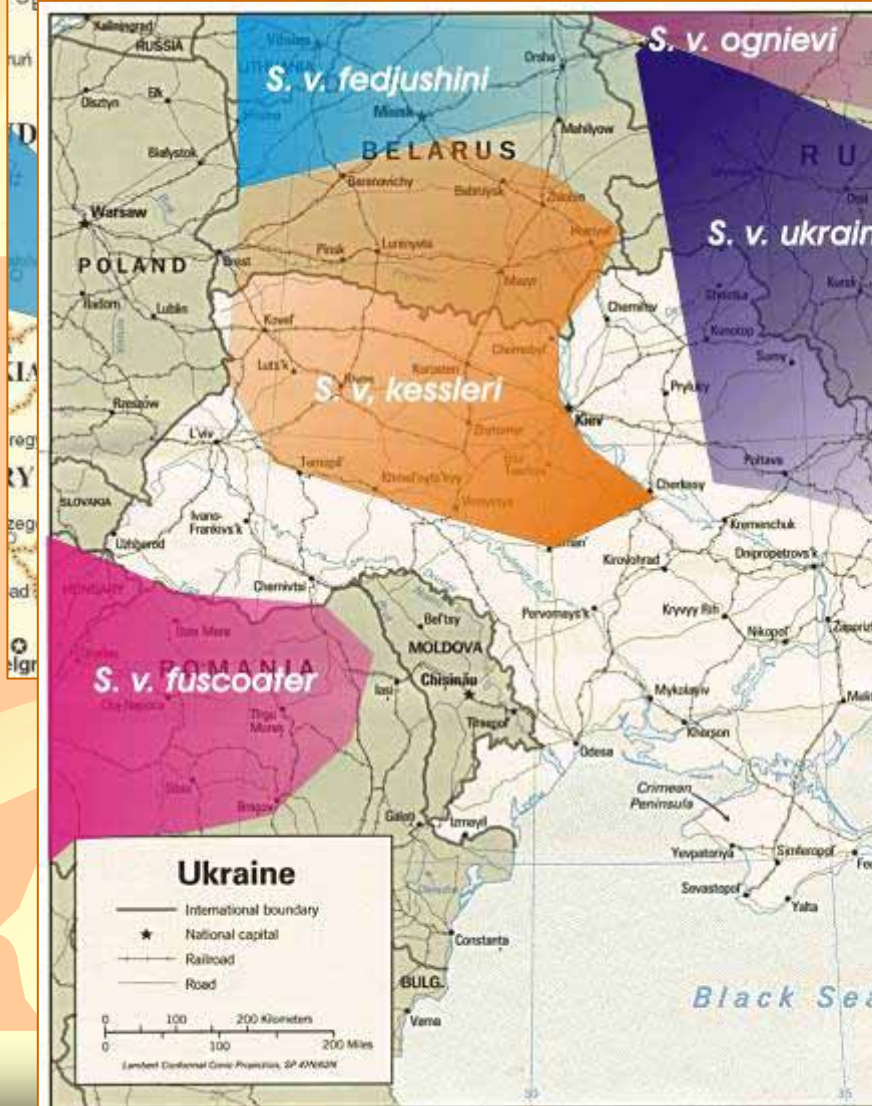
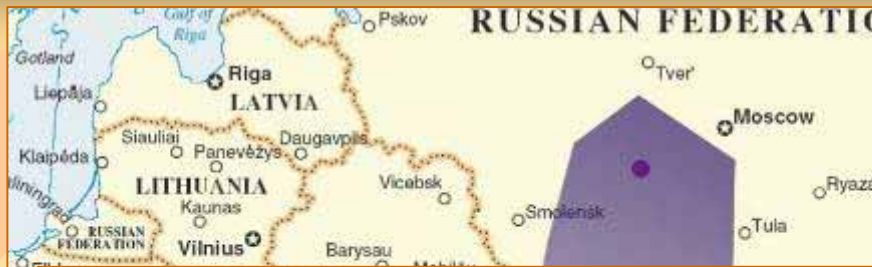

Вивірка звичайна в Українських Карпатах

Вивірка звичайна (*Sciurus vulgaris*) — єдиний вид родини вивіркових в Україні, який є облігатним дендрофілом і в межах свого ареалу дуже мінливий за забарвленням хутра.

Підвиди вивірки звичайної з літератури

Загалом у межах ареалу виду за різними науковими джерелами відомо від 16 до 40 підвидів, при чому різні автори вказують неоднакову їх кількість і списки підвидів майже завжди не збігаються.

- 1) О. Мигулін, 1928;
- 2) С. Огньов, 1940;
- 3) К. Татаринов (1954), І. Шнаревич, 1950

Стосовно підвидів вивірки...

- Підвиди вивірки, різні думки в літературі
- Думка Є. Завідської проти думку І. Шнаревича та М. Онуфрені....
- Кольорові форми, а не підвиди...

Природа кольору вивірки і існуючі гіпотези....

Автор, рік	Ключовий фактор
Lührig, 1928	Поява меланістичної форми через вплив висоти над рівнем моря, температури навколишнього середовища
Spärck, 1936	Різний характер забарвлення хутра відбувається внаслідок різного складу їжі підвидів
Shorten-Vizoso, 1945	Меланізм як рецесивна ознака. Передається спадково.
Udziela, 1924	Міграція з північно-східного кордону Польщі у напрямку заходу і північного заходу.
Zawidzka, 1957	Діють принаймні кілька факторів одночасно (вологість повітря, висота над рівнем моря)
Шнаревич, 1950	Вплив типу лісу: хвойні (темна), листяні (світла форма)
Мигулін, 1928	Виїдання світлих вивірок хижаками (куниця, хижі птахи)

Негативні моменти гіпотез...

Щодо гіпотези Р. Люгріга є кілька негативних моментів, як і до твердження І. Шнаревича: на території Українських Карпат відомо багато знахідок чорних вивірок із листяних і шпилькових лісів одночасно, зокрема поблизу населених пунктів, і наявність різних кольорових форм у містах.

Не виключено, що саме через нестачу необхідного різнорідного корму в природних біотопах, різні кольорові морфи на початку ХХ ст. почали заселяти антропогенне середовище, зокрема населені пункти та їхні парки.

Присутність різних кольорових форм у населених пунктах заперечує майже всі наведені в літературі гіпотези: очевидно є змінена тут харчова база, відсутність ворогів, проте ніяких закономірностей просторового відокремлення вивірок не спостерігається.

Очевидно, тут варто говорити про синантропізацію виду.

Охоронний статус виду і прижиттєві методи

Вивірка звичайна у певній частині Європи знаходиться під охороною, а для України зазначена у Додатку III Бернської конвенції.

Для дослідження у природі цього виду слід застосовувати прижиттєві методи.

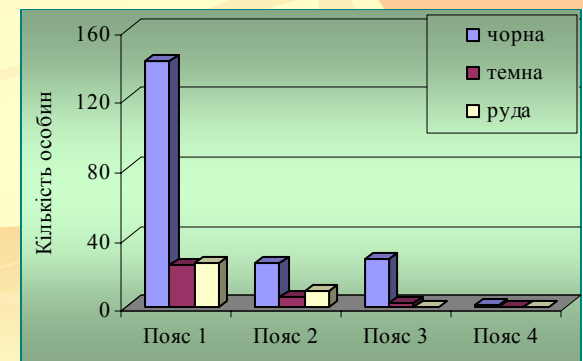
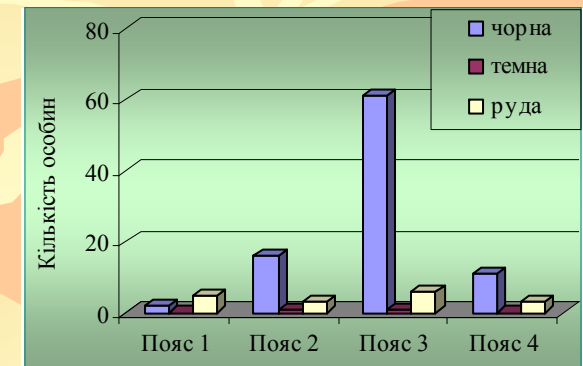
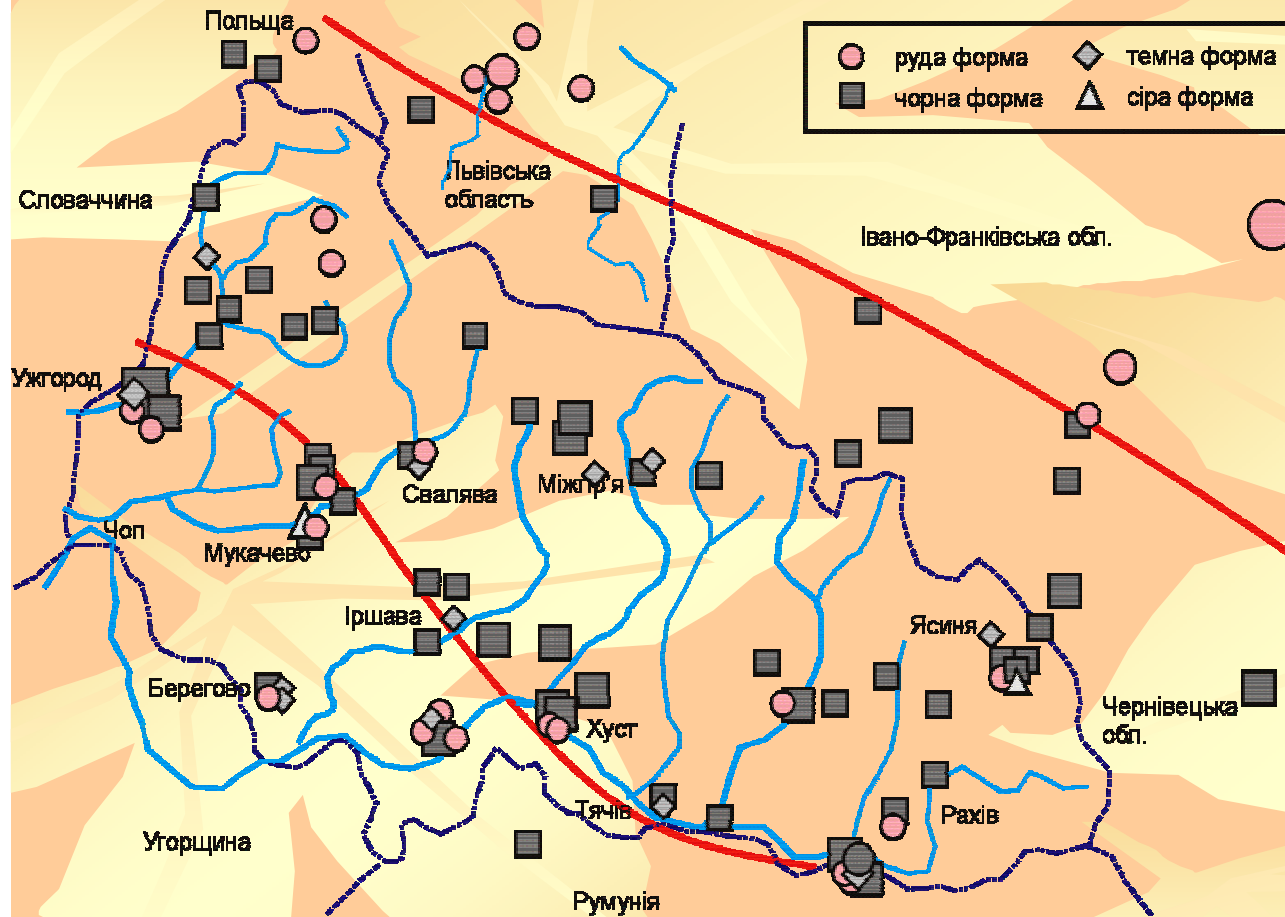
Дані, отримані таким шляхом, можуть істотно сприяти вирішенню проблеми поширення, виникнення і взаємодії кольорових форм цього виду.

Причому значення мають не лише дані щодо безпосередньо вивірки, але й додаткова інформація про стан середовища, наприклад, дані щодо зміни вологості повітря за сезонами в регіонах, що знаходяться на різних висотах.

Разом із даними про розподіл у цих регіонах кольорових форм ця інформація є важливою для обґрунтування однієї з гіпотез потемніння вивірки, висвітлених у літературі.

Так само і щодо харчової бази виду, рухової активності тощо.

Поширення - анкетні дані

Харчова база - спостереження

Висновки

Отже:

Подальше вивчення кольорової мінливості і статусу різних форм вивірки в Українських Карпатах є актуальним.

Різноманіття запропонованих гіпотез свідчить, що жодна з них не може пояснити повною мірою відмінності підвидів.

Очевидним є те, що має місце одночасна комплексна дія багатьох факторів, ймовірно тут має місце генетична мінливість.

Вивчення екології виду за допомогою прижиттєвих методів є максимально делікатним і придатним у наш час, коли маємо ряд проблем із збереженням рідкісної фауни загалом, і є достатньо достовірним.

Всі дані, які прижиттєвими методами отримати достовірними не можна, потребують екстраполяції.

Шлях вирішення цього - розробка відповідних показників, за основу розрахунку яких взято музейні дані.

Дякую за увагу

